

THE LEGAL FRAMEWORK OF ACTION INTERPRETATION OF THE EUROPEAN UNION LAW

University assistant PhD Ana Daniela BOBARU
“Constantin Brâncuși” University of Târgu-Jiu

ABSTRACT. This paper presents theoretical and practical aspects regarding the legal framework of the action on the interpretation of the European Union law. In this regard we refer to: action in interpretation (preliminary ruling proceedings), legal standing, and preliminary procedure: procedural stages and phases and the effects of a preliminary ruling by the court of justice.

KEY WORDS: Court Of Justice, Action on the Legal Interpretation, Preliminary Procedure, Preliminary Ruling.

1. Acțiunea în interpretare

Denumită și acțiunea întrebărilor preliminare, acest tip de acțiune este singura formă care poate fi promovată de către o instanță națională la Curtea de Justiție.

Acțiunea în interpretare reprezintă un mecanism fundamental al dreptului Uniunii, mecanism menit să confere organelor jurisdicționale naționale mijloacele de a asigura o interpretare și aplicare unitară a acestui drept în toate statele membre.[1]

Potrivit art.267 din Tratatul de la Lisabona (ex-art. 234 TCE) dacă în fața unei instanțe dintr-un stat membru se ridică o chestiune legată de interpretarea dreptului Uniunii, acea instanță poate să ceară Curții de Justiție să se pronunțe printr-o hotărâre de interpretare asupra normei de drept a Uniunii.

Așadar, pentru a asigura uniformitatea interpretării dreptului Uniunii, s-a preferat instituirea unui sistem de cooperare în cadrul căruia Curtea de Justiție să fie consultată de către jurisdicțiile naționale atunci când acestea din urmă, având de aplicat o dispoziție a dreptului Uniunii într-un litigiu cu care sunt sesizate, trebuie să știe dacă această dispoziție este validă sau să precizeze sensul pe care înțeleg să i-l dea. [2]

Jurisprudența a arătat că, relevanța problemelor deferite pentru o hotărâre preliminară se bazează pe o interpretare specifică a unui alt drept național decât cel al propriei instanțe naționale, în legătură cu care interpretarea aleasă de ea este ipotetică, este necesar îndeosebi să se

prezintă motivele pentru decizia de trimitere asupra acestui aspect. Astfel, chestiunile care fac obiectul trimiterii sunt inadmisibile în situația în care instanța națională nu dă explicații de ce consideră interpretarea pe care o invocă a fi singura posibilă. [3]

Rolul Curții este acela de a oferi o interpretare a dreptului Uniunii sau de a se pronunța cu privire la validitatea acestuia, iar nu de a aplica dreptul Uniunii la situația de fapt ce face obiectul litigiului principal, acesta fiind rolul organului național de jurisdicție. Curtea nu este competentă a se pronunța nici cu privire la problemele de fapt ivite în cadrul acțiunii principale și nici cu privire la soluționarea divergențelor de opinii în interpretarea sau aplicarea dreptului național.[4] Curtea se pronunță în privința interpretării sau validității dreptului Uniunii încercând să ofere un răspuns util pentru soluționarea litigiului, dar jurisdicției naționale îi revine sarcina de a trage concluziile ce decurg din răspunsurile Curții, înlăturând, dacă se impune, aplicarea normelor naționale de drept în discuție.[5]

În exercitarea activității sale, Curtea de la Luxemburg folosește diferite metode de interpretare.[6]

a) Interpretarea literală și interpretarea logică sunt metode deseori utilizate.

Sensul obișnuit al cuvintelor trebuie luat în calcul pentru a realiza o interpretare uniformă. Astfel se precizează că: *rezultă dintr-o jurisprudență constantă că determinarea semnificației termenilor pentru care dreptul Uniunii nu a dat nici o definiție trebuie să fie stabilită în considerarea unui context general în care sunt utilizați și conform sensului obișnuit în limbajul comun. Dar, pe de altă parte necesitatea unei interpretări a dreptului Uniunii exclude ca în caz de îndoială, textul unei dispoziții să fie considerat în mod izolat, ci din contră, trebuie interpretată și aplicată în lumina versiunilor stabilite în alte limite oficiale.*

Curtea de Justiție apreciază că, în vederea interpretării unei dispoziții de drept al Uniunii trebuie să se țină seama nu numai de termenii utilizați, ci și de contextul în care aceștia se regăsesc, precum și de obiectivele urmărite de reglementarea din care face parte această dispoziție.

În interpretarea ce urmează a se realiza se începe cu analiza termenilor, se continuă cu analiza contextului în care se inserează dispoziția și se sfârșește cu analiza obiectivului urmărit de reglementarea din care face parte. Prin urmare, folosind o abordare din aproape în aproape, interpretarea presupune mai întâi analiza cuvintelor, avem de a face cu o analiză gramaticală, se continuă cu analiza contextului care include reglementarea, avem de a face cu interpretarea contextuală sau sistematică, și mai apoi cu interpretarea teleologică sau istorico-teleologică.

b) Interpretarea uniformă este aplicată în cazul neclarităților ivite între mai multe versiuni ale unei dispoziții de drept al Uniunii.

Necesitatea aplicării și prin urmare a interpretării uniforme a dispozițiilor dreptului Uniunii exclude posibilitatea ca, în caz de îndoială textul unei dispoziții să fie privit în mod izolat prin raportarea doar la una din versiunile sale, impunând ca acesta să fie interpretat și aplicat în lumina versiunilor existente în celelalte limbi oficiale. În caz de neconcordanță între diferitele versiuni lingvistice ale unui text din dreptul Uniunii, dispoziția respectivă trebuie să fie interpretată în raport cu economia generală și cu finalitatea reglementării din care face parte.

Potrivit jurisprudenței Curții o normă de drept derivat al Uniunii trebuie interpretat în sensul conformității sale cu dispozițiile Tratatului și cu principiile generale de drept al Uniunii.

Așadar, interpretarea și prin urmare aplicarea unei dispoziții europene trebuie să se țină cont de următoarele reguli de interpretare: gramaticală, contextuală, istorico-teleologică, logică.

În plus, față de dreptul intern interpretarea jurisdicțională apare ca fiind obligatorie, iar normele de drept derivat al Uniunii trebuie interpretate în acord cu dreptul primar și în special cu principiile generale.[7]

2. Legitimarea procesuală

Curtea de Justiție dobândește prin Tratatul de la Lisabona competență preliminară generală în domeniul spațiului de libertate, securitate și justiție, în urma dispariției pilonilor și a eliminării articolelor 35 UE și 68 CE, care prevedeau restrângeri ale competenței acestei instanțe.

Ținând cont de importanța interpretării uniforme a dreptului Uniunii Europene în domeniile mai sus amintite, cererile de pronunțare a unei hotărâri preliminare reprezintă instrumente extrem de utile ce au rol în facilitarea interpretării și aplicării la nivelul instanțelor naționale a dreptului Uniunii.

Referitor la cooperarea polițienească și judiciară în materie penală, competența Curții de Justiție de a se pronunța cu titlu preliminar devine obligatorie și nu mai este subordonată unei declarații a fiecărui stat membru, prin care statul respectiv recunoaște această competență și indică instanțele naționale care o pot sesiza. Prin prevederile noului document, domeniul poliției și justiției penale intră în dreptul comun și toate instanțele pot sesiza Curtea de Justiție. Trebuie făcută precizarea că o serie de dispoziții tranzitorii prevăd, totuși, că această competență deplină nu va fi aplicabilă decât după cinci ani de la data intrării în vigoare a Tratatului de la Lisabona.[8]

Întrucât conceptul de instanță nu este definit prin tratat, urmează ca sfera lor să fie precizată extensiv. Se consideră că pot fi incluse în această categorie acele organe care, conform terminologiei obișnuite folosite în fiecare stat, aparțin judiciarului în sens larg, cu condiția ca ele să îndeplinească o serie de condiții comune-instituție, stabilită prin lege, permanentă și independentă, competentă în soluționarea litigiilor, definite în sens larg, ale cărei proceduri implică respectarea principiului contradictorialității și aplicarea regulilor statului de drept-ulterior, jurisprudența a mai adus precizări, arătându-se, spre exemplu, că se poate compensa lipsa de contradictorialitate a procedurii cu o largă independență a organului în cauză.[9]

Orice organ judiciar poate sesiza Curtea dacă are dubii în legătură cu validitatea unui act al instituțiilor Uniunii, indicând motivele pentru care apreciază că respectivul act ar putea fi lovit de invaliditate.[10]

În cazul în care există dubii serioase cu privire la validitatea unui act al instituțiilor Uniunii pe care se întemeiază un act intern, judecătorul național poate în mod excepțional să suspende temporar aplicarea acestuia din urmă sau să ia orice altă măsură provizorie în privința sa. Ulterior, judecătorul național trebuie să sesizeze Curtea, indicând motivele pentru care apreciază că actul instituțiilor Uniunii nu este valid.[11]

Decizia privind etapa din proces în care se poate trimite o cerere de hotărâre preliminară depinde numai de instanța națională, care este singura care cunoaște starea de fapt din dosarul aflat pe rol, argumentele părților, precum și ceilalți factori care țin de eficiența și de economia procedurii.

Trimiterea unei cereri de pronunțare a unei hotărâri preliminare, constituie pentru instanța națională un temei de suspendare a judecării cauzei [12] până la soluționarea acesteia de către

Curtea de la Luxemburg, temei care în opinia noastră are ca suport numai principiul autonomiei procedurale naționale, aceasta întrucât textul Codului de procedură civilă românesc nu prevede în mod expres în acest moment un text pentru suspendarea judecării cauzei până la soluționarea de către Curtea de Justiție a Uniunii Europene a cererii de pronunțare a unei hotărâri preliminare.

În acest sens, propunem introducerea la *Secțiunea Suspendarea judecării*, la art. 243 alin.1 pct.6, astfel *în cazul în care s-a formulat o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare adresată Curții de Justiție a Uniunii Europene* și la art.245 pct.3, astfel *în cazul art.243 alin.1 pct.6, după pronunțarea hotărârii de către Curtea de Justiție a Uniunii Europene*, astfel încât să reiese în mod clar obiectul suspendării judecării.

În temeiul principiului autonomiei procedurale naționale, statele membre ale Uniunii Europene sunt libere să adopte regulile de procedură privind trimiterea preliminară pe care le consideră potrivite și adaptate sistemului de drept intern, cu condiția să nu împiedice sau să restricționeze în vreun fel procedura trimiterii preliminare.[13]

Competența de a invoca acțiunea în interpretare aparține tuturor organelor judiciare naționale, după cum arată art.267 TFUE, acesta nefăcând precizarea privind competența materială a acestor instanțe.

În acest sens, distinșii teoreticieni Guy Issac și Marc Blanquet apreciază că pot sesiza Curtea de Justiție a Uniunii Europene instanțele care au competență în materie civilă, penală, contencios administrativ, comercială, fiscală, dreptul muncii, inclusiv în cazul în care se judecă asupra constituționalității legilor.[14]

De la acestea fac excepție tribunalele care exercită autoritatea administrativă în proceduri necontencioase. Nu au fost calificate ca organe de jurisdicție în accepțiunea dreptului Uniunii nici o comisie administrativă cu vocație consultativă, nici un director al serviciilor fiscale abilitat să hotărască asupra reclamațiilor individuale, indiferent de calificarea rezultată din dreptul național.[15]

Un organism care exercită funcții de anchetă în cadrul unui sistem de instrucție în materie penală poate să facă trimitere chiar într-o fază preliminară a anchetei când potențialul acuzat nu a fost încă identificat.[16]

În concluzie, menționăm că, procedura preliminară a suferit modificări odată cu intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, în sensul că interpretarea se poate cere și pentru actele adoptate de organele, de oficiile și de agențiile Uniunii, care sunt incluse în dreptul Uniunii, precum și pentru prevederile Cartei drepturilor fundamentale ale Uniunii Europene.

3. Procedura preliminară: etape și faze procedurale

Nu este necesar ca inițiativa de a introduce acțiunea în interpretare să vină de la părți, judecătorul național o poate depune din oficiu [17], atunci când el consideră că, în timpul procesului aflat pe rolul instanței situația impune o aplicare a dreptului Uniunii, și se confruntă cu neînțelegeri ce țin de interpretare.

În vederea sprijinirii instanțelor de judecată naționale în procesul de formulare a întrebărilor preliminare, Curtea de Justiție a elaborat o Notă informativă cu privire la formularea cererilor pentru pronunțarea unei hotărâri preliminare de către organele jurisdicționale naționale, în care sunt prezentate indicații practice referitoare la această chestiune.

Elaborarea și difuzarea acestei note la instanțele de judecată naționale oferă pe de o parte date clare referitoare la procedura de adresare, conținutul cererii, actele doveditoare, iar pe de

altă parte vine în sprijinul judecătorilor Curții de Justiție, aceștia asigurându-se că dosarele cauzelor vor fi suficient de complete astfel încât să asigure o analiză corectă și o hotărâre pe măsură.

Hotărârea de trimitere trebuie să fie completă și să conțină toate informațiile pertinente, pentru a permite Curții, dar și subiecților îndreptățite să formuleze observații, să își facă o idee clară cu privire la cadrul factual și juridic al litigiului principal. Hotărârea de trimitere trebuie, în special, să respecte următoarele cerințe:

a) să cuprindă o expunere succintă a obiectului litigiului, precum și a faptelor pertinente, astfel cum au fost constatate, sau cel puțin să prezinte ipotezele de fapt pe care se grefează întrebările formulate;

b) să redea conținutul dispozițiilor de drept intern susceptibile de a fi aplicate în cauză și să identifice, dacă este cazul, jurisprudența națională pertinentă, indicând de fiecare dată elementele de identificare exactă (de exemplu, pagina monitotului oficial sau a anumitei culegeri de jurisprudență, și eventual referințe la site-uri internet);

c) să identifice cu suficientă precizie dispozițiile de drept comunitar relevante în speță;

d) să explice motivele care au determinat jurisdicția națională să formuleze întrebările privind interpretarea sau validitatea anumitor dispoziții de drept al Uniunii, precum și legătura dintre aceste dispoziții și legislația națională aplicabilă litigiului principal;

e) să conțină, dacă este cazul un rezumat al argumentelor esențiale ale părților.[18]

Cererea de hotărâre preliminară și documentele relevante (dosarul litigiului în copie) trebuie expediate direct Curții de jurisdicția națională prin plic recomandat, adresat grefei Curții de Justiție a Comunității Europene. Până la pronunțarea deciziei, grefa va rămâne în contact cu instanța națională căreia îi va transmite copii de pe actele procedurale.

În ceea ce privește reprezentarea și prezența părților din procedura principală în procedura privind hotărârea preliminară, instanța va ține seama de regulile de procedură ale instanței naționale care a făcut trimiterea.[19]

În situația în care o problemă trimisă Curții pentru o hotărâre preliminară este identică cu o problemă în legătură cu care aceasta a hotărât deja sau atunci când răspunsul la o astfel de chestiune poate fi dedus din jurisprudență sau atunci când răspunsul la problemă nu admite nici o îndoială rezonabilă, după audierea avocatului general, Curtea de Justiție poate, în orice moment să dea o decizie prin ordonanță motivată, unde se face referire la hotărârea sa anterioară sau la jurisprudența invocată. După ce organul de jurisdicție de trimitere a fost informat, s-au ascultat cei interesați în cauză și avocatul general, și dacă răspunsul la problema prezentată cu titlu preliminar nu lasă loc de îndoieli rezonabile, instanța poate să decidă printr-o ordonanță motivată.[20]

Procedura în fața Curții de Justiție în cazul unei trimiteri pentru o hotărâre preliminară va include alături de faza scrisă și o fază orală.

Totuși, după ce au fost prezentate declarațiile privind cauza și observațiile scrise, Curtea acționând pe baza unui raport elaborat de judecătorul raportor, după ce a informat persoanele care sunt îndreptățite să prezinte aceste declarații și observații, după ascultarea avocatului general poate să decidă altfel, cu condiția ca nici una din acele persoane să nu fi prezentat o cerere prin care să precizeze motivele pentru care dorește să fie ascultată. Cererea trebuie să fie prezentată într-un termen de trei săptămâni de la remiterea de către parte sau persoană a declarațiilor privind cauza sau a observațiilor scrise care au fost depuse, termenul putând fi

prelungit de către președintele instanței europene. După ce a fost ascultat avocatul general, Curtea de Justiție poate să ceară clarificări instanței naționale, care a solicitat interpretarea.[21]

Datorită trăsăturilor particulare ale sistemelor jurisdicționale naționale ale statelor membre dacă nu ar exista posibilitatea acțiunilor preliminare, s-ar crea un drept al Uniunii specific fiecărui stat membru în ceea ce privește interpretarea și respectarea validității normelor juridice create de organele Uniunii. Așadar, baza acțiunilor preliminare este raportul de colaborare, de încredere reciprocă dintre Curtea de Justiție și instanțele naționale cu respectarea reciprocă a competențelor atribuite.[22]

Acțiunea în interpretare oferă un rol deosebit de important instanțelor naționale, mai ales când este vorba despre protecția juridică directă și imediată a persoanelor. În acest sens, atunci când se pune problema complexității unei cauze într-un stat membru nu trebuie să fie deformată natura juridică a unor dispoziții ale dreptului Uniunii care sunt direct aplicabile, atâta vreme cât dispozițiile conferă persoanelor fizice drepturi pe care jurisdicțiile naționale trebuie să le salvgardeze, aceste reglementări naționale trebuie să asigure protecția drepturilor persoanelor. Drept urmare este atributul fiecărui stat membru de a desemna jurisdicția competentă.

S-a observat în practică totuși o acțiune rezervată față de Curtea de Justiție de la Luxemburg din partea judecătorilor naționali în sensul sesizării acesteia cu întrebări privind interpretarea datorită cunoașterii incorecte sau necunoașterii mecanismelor și finalității acțiunilor preliminare. Inclusiv instanțele superioare au această atitudine și refuză respectarea obligației ce o au de a sesiza Curtea Europeană. Tot în practică s-a constatat că, instanțele reproșează uneori Curții că în procesul decizional își ia prea mari libertăți privind formularea, clarificarea întrebărilor puse și arată că dialogul judiciar dintre instanța națională și instanța europeană mai poate fi îmbunătățit. De asemenea, trebuie remarcat faptul că, din punct de vedere al procedurii în fața Curții Europene aceasta durează mult în timp, ceea ce presupune o tergiversare a soluționării litigiului din fața instanței naționale, fapt ce implică după sine consecințe economico-sociale și financiare negative. Unii practicieni consideră că și traducerea în limba franceză a sesizărilor, precum și a tuturor actelor trimise instanței europene constituie un impediment în sesizarea Curții de la Luxemburg.[23]

Din acest punct de vedere, îmbunătățirea eficacității jurisdicționale în soluționarea cauzelor, în general și a acțiunilor în interpretare, în special a impus în practica juridică europeană unele instrumente procedurale menite să scurteze în timp procedura de judecată, și în acest sens amintim: procedura simplificată, procedura accelerată și procedura prejudicială de urgență.[24]

Toate aceste proceduri sunt de fapt derogări de la procedura obișnuită [25] și nu fac decât să simplifice parcursul judiciar și eliminarea unor etape, acceptarea mijloacelor moderne de comunicare a actelor de procedură, fapt ce asigură un grad mai mare de celeritate și de încredere a justițiabililor. Sunt de apreciat mijloacele recomandate de noile reglementări, care vin în sprijinul tuturor actorilor la un litigiu în fața Curții de Justiție. În acest sens, sunt avantajate atât părțile, cât și instanța care are de soluționat litigiul, prin degrevarea acesteia de o serie de cauze înregistrate la grefă.

Procedura simplificată este reglementată art.104 alin.3 din Regulamentul de Procedură al Curții și este aplicată de Curtea de Justiție atunci când o întrebare prejudicială este identică cu o alta asupra căreia Curtea s-a și pronunțat sau răspunsul oferit instanței naționale nu lasă loc nici unei îndoieli rezonabile sau poate să fie dedus în mod clar din jurisprudență. Aceasta se încheie

cu pronunțarea unei ordonanțe motivate, în care se face referire la hotărârea anterior dată privind această problemă sau la jurisprudența respectivă.

Din jurisprudența Curții s-a constatat că aceasta a aplicat această procedură în următoarele cazuri:

a) în situațiile de necompetență sau de inadmisibilitate, pentru prima dată Curtea de Justiție a declarat inadmisibilă o întrebare prejudicială având în vedere absența totală de descriere a cadrului factual și de reglementare prin hotărârea pronunțată în cauza *Telemar și Cabruzzo*. [26]

b) în situațiile de întrebare cu conținut identic cu cel al uneia asupra căreia Curtea s-a pronunțat deja, prima hotărâre pronunțată a fost în cauza *Société Beton Express ș.a.* [27], de întrebări prejudiciale al căror răspuns poate fi în mod clar dedus din jurisprudență, prima hotărâre fiind cea în cauza *Lakép ș.a.* [28], sau când răspunsul la întrebarea formulată cu titlu preliminar nu lasă loc nici unei îndoieli rezonabile, cazul hotărârii pronunțată în cauza *Verwayen-Boelen*. [29]

Procedura accelerată intră în competența Curții de Justiție în materie prejudicială în temeiul art.104 a din Regulamentul de Procedură, dând posibilitatea unei pronunțări rapide în cauzele care reprezintă o urgență extremă, prin reducerea termenelor și eliminarea anumitor etape ale procedurii.

Astfel, la cererea instanței naționale, președintele poate în mod excepțional, să dispună judecarea trimerilor preliminară potrivit unei proceduri accelerate, derogatorie de la procedura ordinară, atunci când împrejurările invocate justifică urgența deosebită în pronunțarea asupra întrebărilor formulate cu titlu prejudicial.

S-a statuat în jurisprudența Curții că, în ceea ce privește acceptarea unei proceduri accelerate, aceasta se impune atunci când este necesară obținerea unei decizii a Curții într-un termen foarte scurt, în scopul de a evita riscurile ce ar putea să fie suportate dacă procedura ar urma procedura obișnuită. În acest sens, prima hotărâre care s-a pronunțat prin parcurgerea procedurii accelerate, în cauza *Jippes ș.a.* în anul 2001 [30], a fost luată la câteva zile după introducerea cererii, după consultarea judecătorului raportor și a avocatului general. S-a apreciat că procedura este prea simplificată și după doi ani, începând din octombrie 2003, a fost formalizată, în sensul că răspunsul la cerere îmbracă forma unei ordonanțe, după desemnarea rapidă a judecătorului raportor și a avocatului general, aceștia trebuie să prezinte la Președinte un aviz, judecătorul raportor va pregăti un anteproiect de ordonanță după consultarea cu avocatul general, după care textul ordonanței va fi adoptat de către Președinte.

Trebuie spus că cererea prin care se solicită procedura accelerată nu poate fi formulată decât de jurisdicția de trimitere.

Odată cu apariția procedurii de urgență, procedura accelerată este foarte puțin solicitată în practică.

Procedura prejudicială de urgență este o procedură introdusă prin modificările aduse Statutului Curții și a Regulamentului de procedură al acesteia în decembrie 2007, procedură care se aplică de la 1 martie 2008, prin intrarea în vigoare a modificărilor aduse la documentele mai sus menționate.

În temeiul art.104 b din Regulament, Curtea de Justiție are posibilitatea de a rezolva, într-un termen redus în mod considerabil, problemele sensibile referitoare la spațiul de libertate, securitate și justiție, precum cele care se pot pune, de exemplu în anumite cazuri de privare de

libertate a unei persoane, atunci când răspunsul la întrebările formulate de instanța națională este determinant pentru aprecierea situației juridice a persoanei deținute, sau în cazul unui litigiu privind autoritatea părintescă sau încredințarea copiilor, atunci când competența judecătorului sesizat în baza dreptului Uniunii depinde de răspunsul la întrebarea prejudicială.

Instrumentarea internă a cauzelor supuse acestei proceduri noi este considerabil accelerată [31], întrucât de la înregistrarea cererilor, toate dosarele ce privesc spațiul de libertate, securitate și justiție sunt încredințate unei camere de 5 judecători, special desemnați pentru a asigura pe o perioadă de un an, filtrarea și rezolvarea respectivelor spețe. După audiență și ascultarea avocatului general, într-un termen scurt, se va pronunța și hotărârea. Elocventă este și modalitatea de desfășurare practică a lucrărilor, esențialmente pe cale electronică, astfel că schimburile de informații între Curtea de Justiție și instanțele naționale au loc prin mijloace electronice de comunicare.[32]

Prima hotărâre pronunțată de Curtea de Justiție utilizând procedura de urgență este cauza Rinau [33], cererea de aplicare a procedurii preliminară de urgență a fost introdusă la 22 mai 2008, iar hotărârea a fost pronunțată în 11 iulie 2008, la numai câteva săptămâni de la introducerea cererii.

Acest termen de soluționare este sub limita maximă recomandată de Consiliu (maxim trei luni) în declarația adresată Curții de Justiție. În acest interval de timp s-au depus observații de guvernele a șase state, s-au efectuat traduceri ale actelor de procedură, ceea ce demonstrează că instanța comunitară dispune de resursele necesare pentru a se achita în mod corespunzător de această nouă competență.

Apreciem că trebuie menționat faptul că, în contextul reducerii timpului de judecată în fața Curții de Justiție, la cerere se poate utiliza și *procedura de instrumentare rapidă a unei cauze*.

În acest sens, în temeiul art.55 alin.2 din Regulamentul de Procedură [34], Președintele Curții poate, având în vedere circumstanțele particulare[35], să decidă ca judecarea unei cauze să se facă cu prioritate. Trebuie precizat că această măsură nu privește decât modul de instrumentare internă a dosarului, astfel că se va cere serviciilor, judecătorului raportor și avocatului general să o trateze cu prioritate. O cerere de acest fel poate fi formulată de instanța națională care a introdus acțiunea în interpretare, dar și a oricărei părți în cauză.

Acțiunea în interpretare a permis Curții de Justiție să elaboreze fundamentele unei noi ordini juridice, cea a Uniunii și continuă să alimenteze elementele necesare dezvoltării dreptului, cu permanenta preocupare de a răspunde nevoilor cetățenilor europeni, ținând în același timp seama de specificul construcției europene.

Instrumentarea cauzelor prejudiciale este o procedură complexă, aprecierea fiecăreia dintre ele necesită din partea judecătorului Curții de Justiție o bună și corectă înțelegere a faptelor, a naturii litigiului, iar pentru judecătorul național, care a sesizat Curtea, a regulilor de procedură.

Curtea de Justiție este așadar invitată să contribuie la soluționarea litigiului intern furnizând judecătorului național o interpretare autorizată, pe baza căreia, judecătorul național va putea continua procedura contencioasă internă și soluționa litigiul.[36]

Practica juridică în materie a demonstrat că evoluția procedurii în cazul acțiunilor în interpretare a fost însoțită permanent de dreptul celui de-al doilea și al treilea pilon al Uniunii, un corp de reguli care este cuprins în Tratat și care nu beneficiază de același control jurisdicțional ca

și dreptul Uniunii tradițional. În acest sens, pentru a răspunde noilor realități europene, s-au adus modificări și completări atât Statutului Curții, cât și Regulamentului de Procedură al acesteia.

În doctrina juridică [37] s-a fundamentat rolul central al hotărârilor pronunțate ca efect al soluționării unei cereri de interpretare. Astfel, mecanismul similar cu cel al ridicării unei excepții de neconstituționalitate în multe sisteme de drept europene este în principiu simplu, însă consecințele sale s-au dovedit în timp destul de profunde.

În acest sens, din punct de vedere jurisdicțional sunt de remarcat elementele de noutate, privind perfecționarea metodelor, sporirea celerității și adaptarea acțiunilor la cerințele realității. Cea mai importantă realizare în acest sens o reprezintă procedurile derogatorii de la procedurile obișnuite, care fac posibilă soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil. Acesta este și obiectivul Tratatului de Reformă semnat la Lisabona de liderii celor 28 de state membre ale Uniunii, această tendință de simplificare și de accelerare a procedurilor, fără a afecta respectul față de litera și spiritul dreptului Uniunii.

În concluzie, menționăm că, aceste elemente practice sunt extrem de utile și vizează orientarea jurisdicțiilor naționale cu privire la oportunitatea efectuării unei acțiuni în interpretare, și îndrumarea acestora cu privire la formularea și prezentarea întrebărilor adresate Curții de Justiție.

4. Efectele pronunțării unei hotărâri preliminare de către Curtea de Justiție

Autoritatea unei hotărâri preliminare constă în forța obligatorie [38] a acesteia față de instanța națională care a solicitat-o și instanțele care ar judeca speța în căile de atac, și în aplicabilitatea generală față de celelalte instanțe. Hotărârile preliminare produc efecte și în alte litigii, atât în cazul celor aflate pe rolul instanțelor ce pronunță hotărâri susceptibile de căi de atac cât și pe rolul instanțelor ce pronunță hotărâri nesuscetibile de căi de atac. [39]

În cazul unei instanțe ce pronunță o hotărâre în fond, existența unei interpretări îi limitează puterea de care dispune pentru a soluționa ea însăși interpretarea dreptului Uniunii pe care îl identifică și o determină să pună în aplicare interpretarea deja existentă. În această situație instanța poate alege fie să aplice soluția deja pronunțată de către Curte, fie dacă, apreciază necesar, să facă uz de dreptul de a solicita pronunțarea unei noi hotărâri preliminare. În această situație, Curtea are posibilitatea, atunci când o întrebare este identică cu o întrebare cu privire la care Curtea s-a pronunțat, să utilizeze procedura simplificată prevăzută de art.104 alin.3 din Regulamentul de procedură.

În ce privește instanța care pronunță hotărâri nesuscetibile de a fi supuse unor căi de atac, situația este asemănătoare. În prezența unei interpretări anterioare [40], aceasta are două posibilități: fie pune în aplicare interpretarea Curții și este astfel exonerată de obligația expresă de a solicita pronunțarea unei hotărâri preliminare, fie poate utiliza dreptul de solicitare, dacă apreciază necesar. În acest din urmă caz Curtea poate aplica procedura prevăzută de art.104 alin.3 din Regulamentul de procedură. O atare situație creează o atitudine ambivalentă, deoarece pe de o parte instanța își exercită obligația de trimitere, iar pe de alta este descurajată să procedeze astfel, datorită inutilității solicitării și eventualului caracter sumar al răspunsului. [41]

Hotărârile preliminare produc în principiu efecte retroactive de la data emiterii actului, și pe cale de excepție, de la data indicată de către Curte în hotărârea respectivă.

În temeiul art.65 din Regulamentul privind procedura în fața Curții hotărârea preliminară are forță obligatorie începând cu ziua pronunțării sale. Sub acest aspect hotărârea are autoritate

cu putere de lucru judecat interpretat, care include atât forța obligatorie, cât și aptitudinea pe care o are instanța națională de a investi din nou Curtea de Justiție cu o întrebare preliminară.

Trebuie precizat că, în situația în care instanța supremă obține o hotărâre preliminară de la Curte, instanța de fond este obligată de hotărârea preliminară, nu de decizia instanței naționale superioare.

Hotărârea pronunțată de Curte privind interpretarea unui act normativ al Uniunii se aplică legislației din momentul intrării în vigoare, precum și relațiilor juridice existente înainte de pronunțarea hotărârii. O prevedere declarată de Curte ca fiind neconformă cu dreptul Uniunii este considerată ca atare din momentul intrării sale în vigoare. Dacă această constatare produce anumite efecte economice și legale, Curtea poate limita în timp efectele hotărârii pronunțate în acest caz. [42]

În concluzie reținem că, procedura hotărârilor preliminare este o procedură de judecată intermediară în cadrul procesului aflat pe rolul instanțelor naționale, împletind două elemente extrem de esențiale.

Pe de o parte, acest mecanism asigură interpretarea unitară a dreptului Uniunii, ceea ce are ca efect aplicarea uniformă a acestuia de către instanțele de judecată naționale ale statelor membre, iar Curtea de Justiție garantează faptul că dispozițiile dreptului Uniunii produc același efect juridic în toate statele Uniunii.

Pe de altă parte, procedura preliminară permite protejarea drepturilor particularilor, prin crearea cadrului de soluționare a contradicțiilor care ar putea exista între legislația internă a statelor membre și dreptul Uniunii Europene.

Bibliografia:

[1] *Notă de informare cu privire la efectuarea trimiterilor preliminare de către instanțele naționale*, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, 05.12.2009, www.curia.eu, data accesării 02.09.2010.

[2] Couzinet J., *Le renvoi en appréciation de validité devant la Cour de justice des Communautés Européennes*, în RTDE, nr.4/1976, p.684-687.

[3] Bobaru A. D., *References for a preliminary ruling to the European Court of Justice* (Procedura preliminară adresată Curții Europene de Justiție), în Volumul sesiunii de comunicări științifice internaționale organizată de Universitatea Masaryk, Brno, Republica Cehă, noiembrie 2009.

[4] Schermers H., Timmermans C., *Art.177, Experience and Problems*, Publishing Asser Instituut, Haga, 1987, p.38-49.

[5] Alexandru A. O., *Invocarea chestiunii prejudiciale – obligație sau facultate a instanțelor naționale*, în Analele Științifice ale Universității Al. I. Cuza, Iași, Tomul LIV, Științe Juridice, 2008, p.149.

[6] Dausen M. A., *Das Vorabentscheidungsverfahren nach Artikel 177 EG Vertrag*, Editure CH Beck, München, 1995, p.78-79.

[7] Dușcă A. I., *Interpretarea în dreptul intern și dreptul comunitar*, www.google.ro, data accesării 19.03.2010.

- [8] Marinică C. E., *Evoluții în promovarea și protejarea drepturilor omului în Uniunea europeană*, în Revista Drepturile omului, nr.4/2009, p.24.
- [9] Bobaru A.D., *op.cit.*
- [10] Schermers H. G., Waelbroeck D., *Judicial protection in the European Communities*, 5th ed., Publishing Kluwer Law and Taxation, Deventer-Boston, 1992, p.406.
- [11] *Notă de informare cu privire la efectuarea trimiterilor preliminare de către instanțele naționale*, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, 05.12.2009, www.curia.eu, data accesării 02.09.2010.
- [12] Ress G., *Die Entscheidungserheblichkeit im Vorlageverfahren nach art.177 Ewg-Vertrag in Vergleich zu Vorlageverfahren nach art.100*, Editure GrundGesetz, 1993, p.339.
- [13] Arnall A. ș.a., *European Union Law*, 5th edition, Publishing Sweet and Maxwell, 2006, p.206-207.
- [14] Bribosia E., *Les droits fondamentaux dans la Constitution de l'Union européenne*, în Volumul Commentaire de la Constitution de l'Union européenne, Editions de l'Université de Bruxelles, 2005, p. 115.
- [15] Weber I., *Elemente de drept comunitar*, Editura Paralela 45, Pitești, 2007, p.84, citată de Alexandru A.O., *Invocarea chestiunii prejudiciale – obligație sau facultate a instanțelor naționale*, Analele Științifice ale Universității Al. I. Cuza, Iași, Tomul LIV, Științe Juridice, 2008, p.150.
- [16] Duțu M., *Norme derogatorii (speciale) de la procedura trimiterii prejudiciale în vederea interpretării și aplicării dreptului comunitar în statele membre ale Uniunii Europene*, în Revista Dreptul, nr.12/2009, CH Beck, București, 2009.
- [17] Tridimas T., *Knocking on Heaven's Door, Efficiency and Defiance in the Preliminary Reference Procedure*, în CMLR, 2003, p.41-44.
- [18] *Notă de informare cu privire la efectuarea trimiterilor preliminare de către instanțele naționale*, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, 05.12.2009, www.curia.eu, data accesării 02.09.2010.
- [19] Ignățoiu Sora E., *Egalitate și nondiscriminare în jurisprudența Curții Europene de Justiție*, Editura CH Beck, București, p. 27.
- [20] Lagrange M., *L'action prejudicielle dans le droit interne des États membre set en droit communautaire*, în RTDE, nr.2/1974, p. 277-279.
- [21] Andreșan Grigoriu B., *Procedura hotărârilor preliminare*, Editura Hamangiu, București, 2010, p. 309-312.
- [22] Wincott D., *The Court of Justice and the Legal System*, în Development in the European Union, Publishing MacMillan Press Ltd., London, 1999, p. 87.
- [23] Bobaru A. D., *op.cit.*
- [24] Duțu M., *op.cit.*
- [25] Diaconu N., *Curtea de Justiție a Uniunii Europene*, în culegerea Drept și relații internaționale. Curs postuniversitar, Academia de Poliție Alexandru Ioan Cuza, Editura V. I. S. Print, București, 2002, pag.239-253.
- [26] *Hotărârea nr.C-320/90*, publicată în Recueil, 1993, p.393, citată de Duțu M., în articolul Norme derogatorii(speciale) de la procedura trimiterii prejudiciale în vederea interpretării și aplicării dreptului comunitar în statele membre ale Uniunii Europene, Revista Dreptul, nr.12/2009, CH Beck, București, 2009.

- [27] *Hotărârea nr.C-404/96*, publicată în Recueil, 1998, p.4253, citată de Duțu M., în articolul Norme derogatorii(speciale) de la procedura trimiterii prejudiciale în vederea interpretării și aplicării dreptului comunitar în statele membre ale Uniunii Europene, Revista Dreptul, nr.12/2009, CH Beck, București, 2009.
- [28] *Hotărârea nr.C-261/05*, publicată în Recueil, 2002, p.20, citată de Duțu M., în articolul Norme derogatorii(speciale) de la procedura trimiterii prejudiciale în vederea interpretării și aplicării dreptului comunitar în statele membre ale Uniunii Europene, Revista Dreptul, nr.12/2009, CH Beck, București, 2009.
- [29] *Hotărârea nr.C-175/00*, publicată în Recueil,2002,p.2141, citată de Duțu M., în articolul Norme derogatorii(speciale) de la procedura trimiterii prejudiciale în vederea interpretării și aplicării dreptului comunitar în statele membre ale Uniunii Europene, Revista Dreptul, nr.12/2009, CH Beck, București, 2009.
- [30] *Hotărârea nr.C-189/01*, publicată în Recueil,2001,p.5689, citată de Duțu M., în articolul Norme derogatorii(speciale) de la procedura trimiterii prejudiciale în vederea interpretării și aplicării dreptului comunitar în statele membre ale Uniunii Europene, Revista Dreptul, nr.12/2009, CH Beck, București, 2009.
- [31] *Hotărârea nr.C-175/00*, publicată în Recueil,2002,p.2141, citată de Duțu M., în articolul Norme derogatorii(speciale) de la procedura trimiterii prejudiciale în vederea interpretării și aplicării dreptului comunitar în statele membre ale Uniunii Europene, Revista Dreptul, nr.12/2009, CH Beck, București, 2009.
- [32] Sauron J. L., *Procédures communautaire et européenne*, Editure Gualino, Paris, 2008, p.38.
- [33] *Hotărârea nr.C-195/08 PPU*, citată de Duțu M., în articolul Norme derogatorii(speciale) de la procedura trimiterii prejudiciale în vederea interpretării și aplicării dreptului comunitar în statele membre ale Uniunii Europene, Revista Dreptul, nr.12/2009, CH Beck, București, 2009.
- [34] *Regulamentul de Procedură al Curții de Justiție a Comunităților Europene*, în Procedura hotărârilor preliminare, Culegere de hotărâri al CJCE, Vlășceanu A.ș.a., Editura Hamangiu, București, 2009, p.318-357.
- [35] Monjal P.Y., *Termes juridiques européens*, Editure Gualiano, Paris, 2006, p.157.
- [36] Voicu M., *Uniunea Europeană înainte și după Tratatul de la Lisabona*, Editura Universul Juridic, București, 2009, p.146.
- [37] Edward D., *National Courts – The Powerhouse of Community Law*, CYELS, 2002-2003, vol. 5, p.12.
- [38] Leicu C., *Drept comunitar*, Editura Lumina Lex, București, 1998, p.186.
- [39] Trabucchi A., *L’effect erga omnes des décisions préjudicielles rendues par la Cour de Justice de CE*, în RTDE nr.1/1974, p.56.
- [40] Simon D., *L’effect dans le temps des arrêts préjudiciels de la Cour de Justice*, în Du droit international au droit de l’intégration, p.651.
- [41] *Studii și strategii politice* (SPOS 2008), Institutul european din România, www.just.ro, data accesării 1.04.2010.
- [42] Ștefan T., Andreșan Grigoriu B., *Drept comunitar*, Editura C.H.Beck, București, 2007.